

ԳԱՂՈՒԹԱՅԱՅ ԿՅԱՆՔ

ԱՄԵՐԻԿԱԶԱՅԵՐԻ ՄԻՏԻՆԳԸ ՆՅՈՒՅՈՐՔՈՒՄ

ՆՅՈՒՅՈՐՔ, 29 ապրիլի (ՏԱՍՍ).—Հանգիստ գալով «Հայերի իրավունքների համար պայքարող ամերիկյան կոմիտե»-ի և ԱՄԼ-րիկայում «Հայկական Ազգային Խորհրդի» կողմից Կարնեգի Հոլում կազմակերպված մասսայական միտինգում, ԱՄՆ-ի ներկայացուցիչների պալատի անդամ Սեյլերը (դեմոկրատ, Նյու-Յորք նահանգից) հայտարարել է, որ Թյուրքիայի հայկական նահանգները պետք է վերամիավորվեն Սովետական Հայաստանին:

«Միայն հայկական պրոբլեմի արդարացի կարգավորումը,—ասել է Սեյլերը,—կարող է ստիպել Թյուրքիային հրաժարվել Հայաստանի այն մասից, որտեղ Թյուրքիան ներկայումս տիրապետում է և որտեղ մեկ ու կես միլիոն հայեր անտուն, անպաշտպան վտարանդիների գոյություն են վարում: Թյուրքիայի հայկական նահանգները պետք է միավորվեն Սովետական Հայաստանի ազատ, անկախ ռեսպուբլիկայի հետ, արտասահմանում գտնվողներին պետք է հնարավորություն տրվի վերադառնալ իրենց հայրենիքը: Այդ են պահանջում մարդասիրության սկզբունքները և մենք չպետք է մոռանանք, որ մենք պարտք ենք հայ ժողովրդին համաշխարհային երկրորդ պատերազմի ժամանակ դեմոկրատիային, Միավորված Ազգերի գործին նրա նվիրվածության համար: Նրանք խիզախորեն մարտնչել են Միացյալ Նահանգների և Միավորված մյուս Ազգերի բանակներում: Հիսուն գնեթաւներ, ավելի քան մեկ քառորդ միլիոն հայ սպաներ և զինվորներ մարտնչել են Կարմիր Բանակի շարքերում»:

Թվելով Սովետական Հայաստանի նվաճումները, Սեյլերը նշել է, որ այնտեղ ապահովված է մայրենի լեզվով դպրոցների ստեղծումը, տաղանդների զարգացումը, տեղական ղեկավարների դաստիարակումը: Նա հայտարարել է, որ հայերը երախտապարտ են Սովետական Միությանը իրենց

անվտանգությունը պաշտպանելու համար, որը հնարավոր է դարձրել այդ առաջադրմությունը: Այդպիսի քաղաքականությունը միանգամայն հակառակ է եվրոպական մեծ տերությունների անտարբերությանը, որոնք դեռ առաջին համաշխարհային պատերազմից ի վեր չեն կարողացել լուծել հայկական հարցը:

Հանդես եկած սենատոր Տորին հայտարարել է, թե արդարությունը պահանջում է, որ Հայաստանը ազատագրվի Թյուրքիայի տիրապետությունից, ինչպես որ ազատագրվել են Սերբիան, Հունաստանը, Բուլղարիան և այլ երկրները: Համեմատելով Թյուրքիայի վերաբերմունքը հայերին՝ հրեաների նկատմամբ Հիտլերի վերաբերմունքի հետ, Տորին հայտարարել է, թե անհրաժեշտ է, որ Միավորված Ազգերի կազմակերպությունը իր համար պարզի, որ Թյուրքիան պատերազմի ժամանակ չեզոք էր մնացել սպառնալով պատերազմի մեջ մտնել Գերմանիայի կողմում, եթե զիջումներ չստանա, մինչդեռ հայերը լույս դաշնակիցներ են եղել, ինչպես առաջին, այնպես է երկրորդ համաշխարհային պատերազմում:

Այնուհետև հանդես է եկել Նյու-Յորքի քաղաքային խորհրդի անդամ Բասակը, որը հայտարարել է, թե չի կարելի թույլ տալ, որպեսզի Միավորված Ազգերի կազմակերպությունը դառնա նոր «սրբազան դաշինք», որը նպատակ ունի պահպանել գոյություն ունեցող ստատուս քվոն: Այդ պատճառով Միավորված Ազգերի կազմակերպությունը պետք է ուղղի հայ ժողովրդի նկատմամբ եղած անարդարությունը, Թյուրքիայի հայկական տերիտորիան պետք է հանձնի Սովետական Հայաստանին: Իսաակը հայտարարել է, թե Սովետական Հայաստանը վրկայություն է հանդիսանում, որ Սովետական Միությունը պատրաստ է իր մեջ ապրող դաժնազան ժողովուրդներին լիակատար հնարավորություն տալ զարգացնելու իրենց

տնտեսությունը, կուլտուրան, քաղաքակրթությունը: Իսաակը կոչ է արել ԱՄՆ-ի պետական ղեկավարամենտին պաշտպանել հալ ժողովրդի պահանջները:

«Հայերի իրավունքների համար պայքարող ամերիկյան կոմիտե»-ի նախագահ Սմիտը բարձր գնահատական է տվել Սովետական Հայաստանի նվաճումներին, որը ինչպես նշել է Սմիտը, զգալի չափով աջակցել է հայկական հարցի լուծմանը, առաջարկելով ընդունել հայ զաղթականներին: Պատասխանելով այն հայտարարությանը, թե թյուրքական նահանգների հանձնումը կնք շանակեր տնտեսական և ստրատեգիական օգնություն ցույց տալ Սովետական Միությանը, Սմիտը հայտարարել է, թե Սովետական Միությունը չէ, որ ստեղծել է հայկական պրոբլեմը և որ «Հայերի իրավունքների համար պայքարող ամերիկյան կոմիտեն» կշարունակի պնդել, որպեսզի հայկական հարցը «մնա ղեմկրատիայի օրակարգում մինչև որ արդարացի լուծում ըստանա»:

Ծառերով հանդես են եկել նաև ներկայացուցիչների պալատի անդամ Սեյը, բողո-

քական եկեղեցիների Նյու-Յորքի ֆեդերացիայի քարտուղար Սիրլին, հայտնի բնեռախույզ Ստեֆանսոնը: Միտինգում նախագահում էր «Հայերի իրավունքների համար պայքարող ամերիկյան կոմիտե»-ի ղեկավար Սմիտը: Պատվավոր նախադասների թվում էին միտրոպոլիտ Վենիամինը, հայ եպիսկոպոս Ներսոյանը:

Միտինգին ներկա էր ավելի քան 2700 մարդ, այդ թվում Մասաչուսեթս, Նյու-Ջերսի և Պենսիլվանիա նահանգների հայկական ղեկագլուները: Նրանք խանդավառությամբ էին դիմավորում այն ելույթները, որոնցով պահանջվում էր, որպեսզի Միավորված Ազգերի կազմակերպության Անվտանգության խորհուրդը, ԱՄՆ-ի պետական ղեկավարամենտը պաշտպանեն թյուրքիայի հայկական նահանգները Սովետական Հայաստանին հանձնելը:

Այդ միտինգով ավարտվեցին Միացյալ Նահանգներում անցկացված մի շարք մասսայական ժողովներ, որոնք դիմել են Միավորված Ազգերին, հիշեցնելով, թե ավելի քան մեկ միլիոն հայեր թյուրքական ճրնջման հետևանքով դեռևս հայրենիք չունեն:

ԱՄԵՐԻԿԱԶԱՅԵՐԻ ՄԻՏԻՆԳԸ ՆՅՈՒ-ՅՈՐԳՈՒՄ

ՆՅՈՒ-ՅՈՐԳ, 30 ապրիլի (ՏԱՍՍ).— Ապրիլի 28-ին Նյու-Յորքում տեղի ունեցավ մասսայական միտինգ, որ կազմակերպել էին «Հայերի իրավունքների համար պայքարող ամերիկյան կոմիտե»-ն և «Ամերիկահայերի ազգային խորհուրդ»-ը: Միտինգի մասնակիցները միաձայն ընդունեցին հետևյալ բանաձևը.

«Նկատի ունենալով, որ հարյուր հազարավոր հայեր՝ թյուրքական ճնշման դոհեր՝ ներկայումս խիստ կարիքի մեջ ապրում են օտարերկրյա պետությունների տերիտորիաներում, մասնավորապես Մերձավոր Արևելքի և Միջերկրական ծովի երկրներում, որ զգալի թվով հայեր արդեն ցանկություն են հայտնել վերադառնալու հայրենիք, որ զաղթած հայերի հայրենիք՝ Սովետական Հայաստան վերադարձը հնարավոր է միայն այն բանից հետո, երբ Սովետական Հայաստանին վերամիավորվեն հայկական նահանգները, որ թյուրքերը բռնի կերպով լքել են Հայաստանից և որ թյուրքական կառավարությունը սերունդների ընթացքում դաժանորեն ճնշել ու կոտորել է հայերին և վարկաբեկել նրանց.

Հիշելով, որ ամերիկյան կառավարության քաղաքականությունը Վիլսոնի ժամանակնե-

րից ի վեր եղել է բարեկամության քաղաքականություն հայ ժողովրդի նկատմամբ, որ Վիլսոնը 1920 թվին իր արբիտրաժային որոշման մեջ նախատեսում էր Հայաստանին լիբերալիզմով թյուրքիայի դավթած հայկական նահանգները՝ Ղարսը, Արդահանը, Էրզրումը, Տրապիզոնը, Վանը և Բիթլիսը, որ հայ ժողովուրդը Հայկական ՍՍՌ-ում 25 տարվա ընթացքում մեծ առաջադիմության է հասել տնտեսական ու կուլտուրական տեսակետից և որ հայ ղինվորները Սովետական Միության բանակների շարքերում արիարար պայքարել են հիտլեյրյան ֆաշիստների դեմ, իսկ ամերիկահայերը ԱՄՆ-ի ղինված ուժերի շարքերում:

Հաշվի առնելով, որ Միավորված Ազգերի կազմակերպության վրա, հանուն միջազգային խաղաղության ու անվտանգության շահերի պարտականություն է դրված՝ ուղղել միջազգային անարդարությունը, — մենք ամերիկահայերս Միավորված Ազգերի կազմակերպությանը միահամուռ կերպով կոչ ենք անում համակրական վերաբերմունք ցույց տալ և հայկական հարցը արագ լուծել համապատասխան այս բանաձևի առաջարկություններով»:

Բանաձևի պատճենները ուղարկված են

Միավորված Ազգերի կազմակերպության
բոլոր անդամներին, ինչպես նաև ԱՄՆ-ի

պետական քարտուղար Բիրնսին և ԱՄՆ-ի
պրեզիդենտ Տրումենին:

ԱՄՆ-Ի ՀԱՅԿԱԿԱՆ 16 ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿՈՆՖԵՐԱՆՍԻ ԴԻՄՈՒՄԸ ՏՐՅՈՒԳՎԵ ԼԻՒՆ

ՆՅՈՒ-ՅՈՐԲ, 6 մայիսի (ՏԱՍՍ)։—ԱՄՆ-ի
հայկական 16 կազմակերպությունների կոն-
ֆերանսը դիմում է ուղարկել Միավորված
Ազգերի կազմակերպության գլխավոր քար-
տուղար Տրյուգվի Լին, կոչ անելով հայ-
կական հարցը մտցնել Անվտանգության
խորհրդի օրակարգի մեջ՝ հայ ժողովրդի
վաղեմի պահանջների կարգավորմանը նը-
պաստելու, նրա համար հայրենիքը վերա-
դառնալու, ազատության և անվտանգու-
թյան պայմաններում լավագույն կյանք
կերտելու հնարավորություն ստեղծելու նը-
պատակով: Դիմումի մեջ ասված է, որ ամ-
բողջ աշխարհում 4 միլիոն հայեր պահան-
ջում են, որ Սովետական Հայաստանն ըս-
տանա Ղարսը, Արգահանը, Էրզրումը, Տրա-
պիզոնը, Բիթլիսը և Վանը, որոնք պրեզի-
դենտ Վիլսոնի որոշմամբ պետք է տրվեին
Հայաստանին:

«Պատմության ընթացքում Հայաստանին
պատկանող տերիտորիայի ^{9/10} մասը դեռևս
մնում է Թյուրքիայի սահմաններում,— աս-
ված է դիմումի մեջ:—Սովետական Հայաս-
տանի ժողովուրդը անհամբեր սպասում է
իր հայրենակիցների վերադարձին արտա-
սահմանից, իսկ Հայկական ռեսպուբլիկայի
կառավարությունը պատրաստ է բոլոր մի-
ջոցներով նպաստելու նրանց հայրենիք վե-
րադառնալուն... Թյուրքիայի կատարած
սպանությունները և արտաքսումները չհա-
սան իրենց նպատակին՝ հայկական հարցի
«լուծմանը» հայ ժողովրդին ամբողջովին ո-
չընչացնելու միջոցով: Պատմական Հայաս-
տանը մաքրված է հայերից, սակայն այն
չի դարձել թյուրքական հող: Թյուրքա-
Հայաստանը ներկայումս սակավ է բնա-
կեցված և ամալի է: Եթե Թյուրքա-Հայաս-
տանը վերադարձվի հայերին, ապա կկրո-
կընվի վերջին 25 տարիների ընթացքում
Սովետական Հայաստանի ծաղկման ապրե-
ցույիչ պատմությունը և համաշխարհային
քաղաքակրթությունը կշահի այդ հանձնու-
մից»:

Կալիֆորնիայի հայ արքեպիսկոպոս Գալ-
ֆայանը նույնպես դիմել է Անվտանգության
խորհրդին, խնդրելով վերականգնել հայկա-

կան նահանգները՝ դրանք Սովետական Հա-
յաստանի կազմի մեջ մտցնելու միջոցով:
«Առաջին և երկրորդ համաշխարհային պա-
տերազմների ընթացքում միավորիչ լուղուն-
դը եղել է փոքր ազգությունների ազատա-
գրությունը,— նշում է Գալֆայանը:—Եթե
Հայաստանը նորից ղոճ դառնա մեծ տե-
րությունների ազահությունը ու մրցակցու-
թյանը, ապա մարդկությունը կհամարձակ-
վի՝ արդյոք այլևս խոսելու արդարության
մասին»:

«Նյու-Յորք թայմս» թերթում հրապարակ-
վել է «Հայերի իրավունքների պաշտպանու-
թյան ամերիկյան կոմիտե»-ի նախագահ
Սմիտտի ընդարձակ նամակը, որը հայտա-
բարում է, թե թյուրքերի կողմից հայերի
դեմ ուղղված հալածանքները արդեն վա-
ղուց վրդովմունք են պատճառել դեմոկրա-
տական և քրիստոնեական աշխարհին: Նա-
մակի մեջ ասված է, որ այն ժամանակ,
երբ «Սովետական Հայաստանի հայերը ա-
րագ անցնում են կյանքի է՛լ ավելի բարձր
մակարդակի, Սիրիայում, Լիբանանում, Ե-
գիպտոսում և Հունաստանում ընչազուրկ
հայերը ապրում են ամենաողբալի պայ-
մաններում»:

Նշելով, որ ամենուրեք հայերը պահան-
ջում են հայկական տերիտորիան վերցնել
Թյուրքիայից, Սմիտտը գրում է. «Եթե արա-
բար, Ամերիկայի որոշ ազգեցիկ շրջան-
ներ առաքելում են այդ պահանջին, այն հի-
ման վրա, թե դա կծառայի Սովետական
Միության ստրատեգիական ու տնտեսական
շահերին: Այս փաստարկումը նշանակում է
մարդկայնության և արդարության պահանջ-
ները անտես առնել միայն այն բանի համար,
որ դրա հետևանքով պատահաբար օգնություն
ցույց կտրվի վերջին պատերազմում մեծ
դաշնակիցներից մեկին: Նման դիրքը չի
համապատասխանում այն դադափարներին,
որոնց համար պայքարում և մեռնում էին
ամերիկացիները, ռուսները, անգլիացիները
և հայերը: Հայկական հարցը ստեղծվել է
Թյուրքիայի անցյալ պատմության սև և էջե-
ռով և ոչ թե Սովետական Միության կող-
մից»:

ՀԱՅԵՐԻ ԺՈՂՈՎԸ ԴԱՄԱՍԿՈՍՈՒՄ

ԲԵՅՐՈՒԹ, 25 ապրիլի (ՏԱՍՍ).— Գամակոսում ապրիլի 23-ին տեղի է ունեցել հայերի ժողով, որտեղ Սովետական Հայաստանի մասին զեկուցումով հանդես է եկել Սովետական Հայաստանի կառավարության ներկայացուցիչ Նազարյանը: Զեկուցումը լսվել է մեծ ուշադրությամբ և հետաքրքրությամբ: Այդ ժողովից հետո շատե-

րը հայտարարել են, որ մինչև այժմ նրանց քիչ բան է հայտնի եղել Սովետական Հայաստանի կյանքի մասին և միայն այժմ նրանք միանգամայն պարզ պատկեր են ընտացել: Բոլորը հայտնել են իրենց բուռն ցանկությունը, որքան կարելի է շուտ վերադառնալ Սովետական Հայաստան:

ՀԱԼԵՊԱՀԱՅՈՒԹՅԱՆ ՓԱՌԱՇՈՒՔ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿԻԼԻԿԻՈ

ՎԵՀԱՓԱՌ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

Մի քանի օրերի ի վեր ժողովրդի խոսակցության նյութն է Վեհափառին ալցելությունը: Սուրիական բարեխնամ կառավարությունը և Ազգային իշխանությունը գործի վրա են արժանի ընդունելություն ընելու համար:

21 մարտ հինգշաբթի կեսօրին դիմավորելու գացողներու օթոնները կմեկնին քաղաքեն: Քաղաքին բոլոր թաղերները նախորդ օրն իսկ վարձված են: Մի քանի Զեյթունցի հայրենակիցներով կեսօրն ետք, ժամը 1:30-ին կմեկնին քաղաքեն: Կհասնին Ուրում—էլ—Ջուղրա, կարգադիր հանձնախումբի կողմն ազգային մարմիններու համար որոշված վայր: Առտուան առատ անձրևներն վերջ, արևու ճառագայթներն նոր փայլ ու գեղեցկություն տուած են նորափթիջ արտերուն: Ամեն կողմ զուգորդալ կանաչ է: Գարնան այս հրապուրյր կմղեմեզ ճամբան շարունակելու, կհասնին 50 քմ. հեռու Թեֆթոյեզի մոտ: Օթոյն վար կիջնենք ավելի վայելելու համար բնությունը: Հին հուշեր շարժապատկերի պես կուգան ու կանցնին: Կբաղդատենք այսօրը երեկվա հետ: Սրտերնիս կուռի ապագայի պայծառ հեռանկարներով: Ի տես կանաչ արտերուն ծրագիրներ կշինենք Հայաստանի մեջ մեզի տրամադրվելիք հողերու մշակության համար: Երեսուն տարիներ առաջ մեզմե ոմանք ճիշտ այս օրերուն հետիոտն ու անոթի թուրք զորաց անարգանք ու սարսափին տակ տարագրության ճամբաներն էին բռնած: Այսօր մենք արդիական օթոյով մեր Վեհափառը դիմավորելու ենք եկած: Այս բոլորը որքան հայու աննկուն նկարագրին, նույնքան և ավելի պարտինք Սովետական Հայաստանի միջազգային դիրքին: Մինչ այդ հեռուն կերկին երեք օթոներ, առաջինը բաց դեղին, Վեհափառին

օթոն է, Հալեպեն հատկապես ուղարկված Տիար Երվանդ Տեմիրճյանի կողմն, որը իր անձնական օթոյով եկած է ընտանյոք բարեգալուստ մաղթելու: Վեհափառին օթոն կանգ կառնե: Աշահամբույրեն վերջ ճամբա կելլենք: Մաարայի, Քեֆեր Հալեպի արար դյուլացիությունը ճամբուն եզերքը հավաքված հարգանք կմատուցանե մեծ հյուրին: Վեհափառը կօրհնե զանոնք:

Ուրում—էլ—Ջուղրայի խաչածե ճամբան անցնիլ անկարելի է. ժողովուրդը և օթո խճողված են ճամբու վրա: Թեմին առաջնորդ Գեր. Զարեհ վարդապետ իր հոտին կողմն բարեգալուստ կմաղթե. ոստիկան զորաց ջոկատ մը զինվորական պատիվներ կընծայեն: Վեհափառը կփոխադրվի մեծահարգ Զիքի պեկ Մուսերիսի կողմն դրված օթոն: Սուրիական կառավարությունն ու ժողովուրդը իրենց վայել ազնվությամբ գիտեն զնահատել Հայրապետն ու ժողովուրդներու բարեկամության, հատկապես արար և հայ եղբայրության առաքյալը:

Մտորսիքներու ու ոստիկան զորաց առաջնորդությամբ կկազմվի թափորը կարգադիր հանձնախումբի ծրագրով: 400-500 օթոներ, խիտ առ խիտ 4-5 քմ. երկարությամբ շղթա մը կազմած ճամբա կելլեն: Ամերիկյան գոլեճի հայ ուսուցչությունը քաղաքի մուտքին, դպրոցի շենքին առջև բարեգալուստ կմաղթե և կարժանանա Վեհափառին օրհնության: Տավուտի թաղին առջև, մասնավորապես կանգնած կամարի տակ, Վեհափառը կօրհնե նաև ժողովուրդը, որ մեծով պատկիով ճամբարներն են թափված: Հ. Մ. Մ.-ի սկառսները բարևի կլինան: Ծայրամասի հայ բնակչությունը շուգեր բաժնվիլ իր սիրելի հովուապետեն: Հետիոտն կառաջանան մինչև Նոր գյուղ, դանդաղեցնելով թափորին զնացքը: Նոր

գյուղի ասֆալտ ճամբուն վրա էլեքտրական լամբարներով և դարնանային առաջին կանաչներով զարդարված հսկա կամարին տակ ճերմակներու մեջ շղարշված անմեղ աղջնակ մը ծաղկեկոնջ մը նվիրելով բարեգալուստ կմաղթե: Սպիտակ աղավնիներ բարեգալուստի ավետիսը եթերները կիտխաղերեն, Հ. Մ. Ը. Մ.-ի նվագախումբը կհնչե ուժգին, մինչ փողոցն ու տանիքները լեցուած 40.000 ժողովուրդ մը կծափահարեն անդադար:

Բարձրախոսին առջև Հայրապետը կօրհնե ժողովուրդը, շնորհակալություն կհայտնե անոնց զգացումներուն համար և բարեմաղթություններ կընե արաբ ազգին: Մարտի հարափոփոխ երկինքը ավելի շուգեր համբերել ու հուզումով գերազդեցված ժողովուրդը կողողեն անձրևի կաթիլներով. թափորը Համիտիեն, Նեալեն, Թիլելեն, Պապկֆարաշեն ու Խանտիկեն անձրևի տակ սպասող տեղացի հազարավոր ժողովուրդներու ծափահարությանց ու բարեգա-

լուստի մաղթանքներով կհասնի Սալիզե: Վեհափառը հրաշափառով կառաջնորդվի եկեղեցի: Ազոթքեն վերջ գոհություն կուտա Աստծո, որ այս երկար ճամբայեն ապահով առաջնորդեց զինք իր սիրելի հոտին ի տես: Շնորհակալություն կհայտնե ամբողջ ճամբու ընթացքին իրեն հանդեպ ցույց տրված հարգանքին համար: Կհորդորե հավատարիմ մնալ հայաստանյան եկեղեցյալ ու արժանավոր զավակները ըլլալ անոր և հայրենիքին, որպեսզի նահատակաց հոգիներն ուրախանան: Հարանուանությանց և հոգևոր պետերուն հետ տեսակցելի վերջ, «Տեր կեցո դու զհայս»-ով կուղղվի առաջնորդարան:

Ժողովուրդն իմանալով, որ Հայրապետը տասը օր պիտի մնա Հալեպ, կմեկնի անհուն բերկրությանը, ձգնելով որ Վեհափառը հանդիս երկար ճամբու հոգնութենեն վերջ:

Ա. ՎԱՀԱՆՆՅՑ

(«Առաւօտ» մարտ 29 1946 թ.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐԱՎՈՐ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԵՍԸ ՀԱՆԵՊՈՒՄ

Մարտի 22, ուրաթ օրը փակվեցավ Սովետ Հայաստանի պատկերավոր ցուցահանդեսը, կազմակերպված Սովետ Հայաստանի հետ Մշակութային Կապի Հալեպահայ Ընկերության կողմից:

Ցուցահանդեսը բացված էր մարտի 3-ին, բարձր հովանավորությամբ Հալեպի Սուհաֆրդ Ն. Վ. Իհսան Պեյ Շերիֆի:

Ցուցահանդեսի 15 օրվան տևողության ընթացքին այցելուների թիվը հասավ 80 հազարի:

Կրնանք ըսել, թե հայ շմաց, որ շայցիկը ցուցահանդեսը: Մեծ թվով արաբներ ևս այցելեցին զայն:

Ցուցահանդեսին ձգած տպավորությունը մեծ էր: Սուրիահայ գաղութը առաջին անգամ ըլլալով առիթը կունենար կենդանի

պատկերներով ճանչնալու իր սիրելի Հայրենիքին նվաճումները:

Ցուցահանդեսը նմանապես մեծ հիացմունք պատճառեց այցելուներուն, որոնք տեսան, թե հայ ժողովուրդը իրեն համար ինչ բարձր քաղաքակրթություն կստեղծե և ինչպիսի հառաջադիմություններ կարճաժամկետ, երբ իրեն կտրվին նպաստավոր պատմաներ:

Չմոռանանք ըսելու թե՛ գրեթե բոլոր Հալեպահայ դպրոցներու աշակերտները ամեն առտու իրենց ուսուցչական կազմով կայցելին ցուցահանդեսը:

Փոքրիկներու խանդավառությունը չափ ու սահման չունեի, մանավանդ երբ կտեսնեին մայր Հայրենիքի իրենց եղբայրներուն ու բուրբերուն նախանձելի վիճակը:

(«Առաւօտ» մարտ 28 1946 թ.)

ՊԵԼՃԻՔԱՀԱՅ ԿՅԱՆՔ

Մեր Փարիզի պաշտոնակից «Ժողովուրդ»-ի մեջ կկարդանք.

Պելճիքայի հայ փոքրիկ գաղութը կբաղկանա ավելի քան հազար անձրե՛հ՝ որոնցմե մոտ յոթ հարյուրը կընակին Պրյուսել, մընացածը ցրված են Անվերս, Լիեժ, Շառլըռուայ՝ Նամյուր և այլ վայրեր՝ Քսանը

հինգ հոգիներե կազմված է, ընդհանուր բնակչությամբ, գաղութային ժողով մը, որը իր կարգին ընտրած է յոթ հոգինոց գործադիր վարչություն մը, տեղվույս ընթացիկ գործերը վարելու համար:

Գաղութիս մշակութային կյանքը հանձնված էր Երիտասարդաց և ուսանողական

միություններուն. բայց պատերազմեն ի վեր ուսանողներու նվազումով, նրիտասարգաց Միությունն է, որ ստանձնած է այդ դործը, որուն իրենց օժանդակությունը կրեին մընացած ուսանողները: Հակառակ տիրող դժվարին պայմաններուն, Միության ներկավարչությունը ամեն ճիգ կ'թափե գաղութին մեջ ազգային միջոցառում մը ստեղծելու: Ան մասնավորապես կաշխատի Հայաստանը ճանչցնել և սիրցնել հայ հասարակության և մշակութային կապ հաստատել Մայր Հայրենիքին և, գաղութին միջև: Այդ նպատակին հասնելու համար ան կ'կազմակերպե տեղվույն հայ ակումբին մեջ պարբերաբար դասախոսություններ՝ հայ գրականության,

պատմության, գեղարվեստին և ազգային արժեքներուն շուրջ, գրական երեկույթներ և թատերական ներկայացումներ: Միությունը ունի իրեն սեփական գրադարանը, որուն կցված է նաև հանգուցյալ պրոֆ. Ն. Աղունցի մատենադարանը, սեփականություն գաղութային վարչության. Միությունը հաստատած է նաև զիշերային դասընթացը հայ լեզվի, գրականության և աշխարհագրության՝ չափահասներու համար: Իսկ փոքրերու ազգային դաստիարակությամբ կզբաղի Կարի-նեթի ի վեր, այնքան նվիրումով ու ձեռնհասությամբ, ծանոթ ուսուցչուհի օր. Ը. Գովանճյան:

(«Միութիւն» հունվ. 6 1946 թ.)

ՃԱՎԱՅԻ ՀԱՅԵՐԸ

Մինկաիտերեն մեղի ղրկված մասնավոր նամակն մը կըթղենք հետևյալը.

Չորս տարի է, որ Ճավայի մեջ (Սուրաբայա) դուրսեն ունի լուր շունինք: Փոստ և հեռագիր գոյություն չունին ճարտական կոմիտեի և գրավման ընթացքին: Հազիվ ճառոնները պարտուեցան, Ճավայի բնիկներու դեմ սկսվեց պատերազմ, որու ընթացքին հոկտեմբերի 29-ին ունեցանք երեք հայ զոհեր:

Մենք 300 հոգի էինք Սուրաբայայի մեջ: Մինչև նոյեմբեր 7 մոտավորապես 150 հոգի

ազատվեցանք Սուրաբայայի պատերազմական շրջանեն և ներկայիս կ'գտնվինք Մինկաիտեր, գաղթականի կյանքով, ամեն ինչ քերինս ձգած Սուրաբայա և իրարու հանդեպ կարոտը սրտերնուս:

Եվ նամակագիրը խնդրելով որ պատերազմի պատճառով քանի մը տարիներն ի վեր առաքումը դադարած «Արաքս»-ը վերսկսինք ղրկել իրեն, կ'ստատանա պարբերաբար նորություններ հաղորդել մեզի:

(«Արաքս» հունվար 12 1946 թ.)

Աղևսաճղրիա)

ՎԵՆԵՏԻԿԻ Ս. ՂԱԶԱՐ ԿՂԶԻՆ ՊԱՏԵՐՆԱԶՄԻ ԺԱՄԱՆԱԿ

Ս. Ղազար վանքը բնավ չէ փոխված: Կարծես պատերազմեն լուր չունի. կարմիր սուներով փոքրիկ կղզին է միշտ՝ օտարին թե հայուն համար: Հայաստանեն փրցված բոլոր մը հող, ուր կ'հանգչին Մխիթարներ, Բագրատիներ ու Ալիշաններ: Վանքին վարիչներն ալ ամենուն պես դժվարությանց հանդիպեցին, մանավանդ տնտեսական դեռնի վրա:

Վարժարանին հետ անոնք ալ դուռը փոխադրվեցան, իրենց հետ տանելով երկու հազարի շափ հայկական ձեռագիրներն ու գեղարվեստական դանձերը, որոնք հետո ետ բերվեցին կղզին:

«Բազմավէպ»-ը, որուն 1944-ի հարյուրամյակը հետաձգվեցավ, տարին երկու ան-

գամ միայն կ'հրատարակվի: Տպարանը նոր ընթերցարան մը սկսավ հրատարակել «Սեւան» անունով: Առաջին հատորը արդեն լույս տեսած է և քիչ ատենեն ուրիշ հինգ հատորներ ալ երևան կուգան, պատրաստ միջնակարգ ու բարձրագույն ընթացքներու ծրագրով:

Ավելի կարևոր գործ մը.— տպարանը սկսավ հրատարակել ծաղկաբազնի ծանոթ հեղինակներեն, բանաստեղծ, թե արձակագիր: Արդեն լույս տեսած են Վարդանան՝ երկու հատորներով, Թումանյան՝ նույնպես երկու հատորներով: Մոտերս լույս կտեսնեն Մեծարենց և ապա Ալիշան՝ աշխարհաբար թարգմանություններով:

(«Ալիք» 17 փետրվ. 1946 թ. Թեհրան)

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՍԵՆԱԳԵՂԵՑԻԿ ՔԱՐՏԵՍԸ ՀԱՅԵՐԵՆ ԼԵԶՎՈՎ

Ջանադան լեզուներով միլիոնավոր քարտեաներ հրատարակված են Գոլոմպուսի Ամերիկան գտնելեն մինչև այսօր: Բայց ասոնց մեջ զեղարվիստական գլուխ գործոց մըն է հայերեն ամենագեղեցիկ գիրերով պատրաստված քարտես մը, որ տրայադրված է 1695-ին Հոլանտայի Ամսթերտամ քաղաքը և որմե մեկ օրինակ կգտնվի այսօր Փարիզի Արքայական Մատենադարանը (Պիպլիոթեք Ռուալա), որ Ֆրանսական հեղափոխությունեն վերջ կոչված է Ազգային Մատենադարան (Պիպլիոթեք Նասիոնալ):

Ունի 1.50 մեթր բարձրություն և 1.30 մեթր լայնք և նույն մատենադարանին մեջ մաս կկազմե հոլանտական հին քարտեաներու հավաքածոյին ու կկրե 253-րդ թիվը: Անոր տակի արձանագրութենեն կերեի հետևյալ նախադասությունը.

«Սեթ մանեիֆիք բիես կոավե բուովին տը լա քուքսիոն Քլափոթի (Այս փորագրվալ շքեղ կտորը կուգա Քլափոթի հավաքածոյն):»

Այս քարտեանի փորագրիչները եղած են Սքոնպեր եղբարք, որոնք դժբախտաբար անձանոթ մնացած են քարտիսագիրներուցանկին մեջ, և սակայն պատրաստած են զայն Ամսթերտամ հաստատված խումբ մը հայերու հովանավորությամբ և տպագրված է Երևանցի Ոսկան վարդապետի տնտեսության տակ եկեղեցական, պատմական և աշխարհագրական բազմաթիվ գիրքեր հրատարակող հայ տպարանին մեջ: Այս քաղաքին մեջ է, որ 1660-ին Մատթեոս Դպիր Մարեցին հիմնած է տպարան մը, ուր տրայադրված է Ներսես Շնորհալիի (ԺԲ դար) «Յիսուս Որդի» տաղաչափական գործը:

Անբաղդատելի գեղեցկությամբ օժտված սույն կարևոր քարտեսը նախորդ համաշխարհային պատերազմի հայտարարության նախօրյակին ցուցադրված է Փարիզի Ազգային Մատենադարանի Աշխարհագրական բաժանմունքի վարչության կողմե: Անոր չորս անկյուններին յուրաքանչյուրը հատկացված է տարվույն չորս եղանակներին միայն: Չորս եղանակները ցույց տրված են դիցաբանական և ալլաբանական բաղձաթիվ անձերու խմբանկարներով, որոնց հոլանդի մարմիններուն և գեմբերուն արտակարգ գեղեցկությունը կարծեք կուտա թե այդ մարմինները եղած են Ռաֆայելի մը կամ Լեոնարդո տա Վինչիի մը վրձիններ:

Քարտեսը ցույց տրված է երկու հարթա-

գունդերով (բլանիսֆեր), որոնց աջ կողմինը Արևելյան կիսագունդը (Եվրոպա, Ասիա, Աֆրիկե), իսկ ձախինը՝ Արևմտյան կիսագունդը (Ամերիկա) կենդակացնեն:

Վերի աջ անկյունը զբաղած է Ամրան խմբանկարով, ձախը Ձմրան խմբանկարով: Աշնան խմբանկարը կգտնվի վարը՝ ձախ անկյունը, իսկ Գարնան խմբանկարը՝ անոր հակառակ անկյունը: Հարթագունդերուն վերի լայն միջոցին մեջ կգտնվին Հյուսիսահին և Հարավային կիսագունդերը, ուր կերեին համաստեղությունները՝ իրենց ալլաբանական պատկերներով:

Սույն կիսագունդերուն տակը կգտնվի արեգակնային գրությունը՝ հիներու ենթադրությամբ երկիրը իբրե կեդրոն՝ անոր շուրջը կարգով Լուսինը, Փայլածուն, Լուսաբերը, Արեգակը, Հրատը, Լուսնթագը, և Երեակը: Մինչ տասրվան ծանոթ Արեգակնային գրության կեդրոնն է Արեք, որուն շուրջը կգտնան Փայլածու, Արուսյակ, Երկիր, Հրատ, Լուսնթագ, Երեակ, Ուրան և Նեպտուն:

Դալով հարթագունդերուն տակի անկյուն, հոն գետեղված է գեղեցիկ շրջանակի մը մեջ հետևյալ հիշատակարանը.

«Նորոգ քանդակ գեղեցկավիպ

հանրանշան

Փոխաբերեաց Թօմա յետնորտ Ոստ վահանդան:

Քիչ վարը՝

Փորագրութիւն յոյժ ցանկալի,

ի ձեռն նղբարց Հարազատի,

Ատրիանու Բակոնդէի

Ն. Պետրոսի Քաջավարժի

Ընտ Ղուկասու Հրմտագունի

Երկամբ բազմօք յաշտածոգի

Նղբօրորդի իմ Անդրանիկի

Պահեսցէ էն լիւրում ծոցի

Այսինքն Ատրիանու և Պետրոս Գամիանու Սքոնպեր նղբարք, շինեցին կամ ըրին, Ամստերդամ, 1695:

Սույն հիշատակարանին անմիջապես տակը կա փոքրիկ շրջանակի մը մեջ պարսկա-տաճ հիհանային (պարսկ. աշխարհացույց) բառը, որու տակը կգտնվին երկու փոքր հարթագունդեր, հար և նման վերի գունդերուն: Այս երկու հարթագունդերուն մեկը ցույց կուտա Մովսլային կամ Հարավային կիսագունդը, իսկ մյուսը՝ Հյուսիսային կամ Ցամաքային կիսագունդը. առաջինին վրա տարածված են ծովերը, իսկ երկրորդին վրա՝ ցամաքները:

Վերջացնելի առաջ ավելցնեմ թե Գրոմ-պոսի Ամերիկան գտնելին մինչև Միացյալ Նահանգներու անկախության թվականը (1492—1776) Մարթին Պեհայիմի 1492-ին, Խուան տե լա Գոսալի 1500-ին, Տիեկո Մի-պեոուի 1529-ին, Մյունսթերի 1540-ին և աշխարհահռչակ քարտիսագիր Օրոթելիուսի 1570-ին հրատարակած քարտեսներուն ա-մենակատարյալն ու ամենագեղեցիկն է վե-րոհիշյալ հայ քարտեսը, որուն մեկ նմա-նահանությունը տեսա Փարիզ, Սեն գետին երկայնքին հին գիրքեր ու հին պատկեր ծախողներեն Վեբեր անուն ֆրանսացիին քով (որուն հին պատկերներ կծախեի) ֆը-րանսերեն լեզվով տպագրված Գրոմպոսի իսկական պատմությունը անուն գրքին ըս-կիղբը:

Ձկրցի հասկնալ, թե ֆրանսերեն գրքի մը սկիզբը ինչու՞ հայատառ քարտես մը կը-գրվեր: Երկար մտածումների վերջ այն եզ-րակացության եկանք, որ Գրոմպոսի գլու-տեն մինչև Միացյալ Նահանգներու անկա-խության թվականը, այսինքն 284 տարվան տպագրված վերոհիշյալ քարտեսներուն մեջ ամենաճշգրիտը Ամերիկաներու մասին և իրր գեղարվեստական գլուխ գործոց, անոր հավասարը ունեցած չլրլալուն պատճառով նախապատվություն տրված է անոր, որուն տպագրության շրջանին ալ արդեն տպա-գրվածները որեւէ կերպով չեն հավասարիթ իրեն:

(«Առաւօտ» հունվար 18 1946 թ.)

ՀԱՅՈՑ ՓԱՅԼՈՒՆ ՀԱՂԹԱՆԱԿԸ

Փետր. 9 փայլուն հաղթանակի օր մը եղավ Ֆիլատեղիոս հայերուն համար:

Փետր. 8-ին և 9-ին, ուրբաթ և շաբաթ իրիկունները, նախաձեռնությամբ Փենսիլ-վանիա Համալսարանի Մշակութային Ողոմ-պիականի վարիչ հմուտ գիտնական տոք. Կրյուպրի, ավելի քան քսան ազգեր ցուցա-դրեցին իրենց ազգ. մշակույթը — երգն ու պարը:

Այս տարի ևս հայերը մասնակցեցան, նախաձեռնությամբ ԿՈՒՈՒՆԿԻ:

Ցուցադրության հայոց բաժնի ղեկավար Տիկ. Հ. Գ. Գևորգյան, որ անդամ է նաև Փենսիլվանիա Համալսարանի Մշակութա-յին Ողոմպիականի Հանձնաժողովին և աս-կե առաջ միշտ Համալսարանի Ողոմպիա-կանին ցուցադրած է փր կազմած ՀԱՅ ՊԱ-ՐԱՆՄԻԻ Հայկական շնորհալի պարերը ու տպահոված հաղթանակ Հայոց համար, այս տարի հրավիրած էր Սյունի երգչախումբը, որ, գովեստով պետք է նշել, արդարացուց իր վրա դրված հույսերը և ՀԱՅ ԵՐԳԸ արժա-նապես ներկայացուց:

Ֆիլ. ՍՅՈՒՆԻ երգչախմբի կարող խմբա-վարն է ողբացյալ երաժշտագետի տաղան-դավոր որդին՝ ԳՈՒՐԳԵՆ, որ իր շափատվ-չուրյան մեջ կ'ընե իր ամբողջ հոգին ու կապրի ՀԱՅ ԵՐԳԸ: Իսկ ղաշնակահարու-հին է՝ ՍՅՈՒՆԻ ամենափայլուն աշակերտ-ներեն օր. Արաքսի Հովսեփյան և 40-ի մոտ

երկսեռ անդամներուն՝ մեջ են ՍՅՈՒՆԻ մյուս երկու ղավակները՝ Սիրան Սյունի Գաղանճյան և Արմեն, ինչպես նաև եղբո-րորդին՝ Միրզա: Այսպես երաժշտագետը ոչ միայն մեզի կտակած է ՀԱՅ ԵՐԳԸ, այլ նաև այդ երգը պանծացնող երգչախմբի վա-րիչ ու անդամներ:

Խումբը երգեց Գ. Սյունիի «Արիք Հայկա-զունք»-ը, «Ալագյազ»-ը, «Զինչ ու Զինչ»-ը, «Գայեք ամպեր»-ը, «Հորովել»-ը և «Հուն-ձք»-ը:

Խմբի հոգին էր և անոր փայլը բազմա-պատկեց մեր երիտասարդ երգիչը՝ Ճորճ Մաղմանյան, որ երգեց մեներգները՝ «Գա-ցեք ամպեր»-ուն և «Հորովել»-ին: Ճորճն ու իր երգչուհի տիկինը ՍՅՈՒՆԻ երգչախմբի մեջ իրապես արժեքավոր ուժեր են և պետք է գնահատվին որպես աղակալներ:

Ողոմպիականի վերջավորության, Տոք. Կրյուպրի և Տոք. Փորթնոֆ շնորհավորեցին Հայ երգի հաջողությունն ու զայն ապահո-վող խմբավարն ու երգիչը: Այս երկու ար-վեստագետները իրենց հիացումն հայտնա-ծ են նաև իրենց գողտր նամակներով:

Այսպես, Ֆիլատեղիոս հայերը փետր. 9-ին հաղթանակ մը ևս արձանագրեցին Հայ Մշակութային համար, Փենսիլվանիա Համալսարանի Ըրվայն Օտիթորյումին մեջ: («Լուսնիկ» փետր. 15, 1946 թ. Ֆիլատեղիա)

ՀԱՅ ԵՐԳԸՈՒՀԻ ԱՄԵՐԻԿԱՆ ՕՓԵՐԱՅԻ ՄԵՋ

Ամերիկյան թերթերեն կիմանանք թե Նյու-Յորքի Մեթրոպոլիտեն օփերայի մեջ

ընդունված է տրամաթիկ սոփրանո օր. Ա-րուսյակ Տերմենճյան, որ ասկե քանի մը

ամիս առաջ իր երգով առաջինը հանդիսացած էր 75 երգչուհիներու մեջ: Այս հաջողութենէն ետք է, որ անիկա ավելի մարգած է իր ձայնը: Վերջերս Արթուրո Թոսքանինի

լսելի ետք անոր երգերը՝ ձայնագրի վրա, հրավիրած է զինքը և քանի մը կտոր երգել տված, որոնց մեջ նաև հայ երգեր: («Միուրիւն» հունվ. 13 1946 թ.)

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԺԵՍՏ ՄԸ

Կիմանանք, որ վերջերս Բարիզի մեջ վախճանած ողբացյալ Հովհ. Զավրիսի աշրին, տիկ. Նուեն Զավրիս, ողբացյալին հարուստ մատենադարանը Խորհրդային Հայաստան դրկելու հայրենասիրական գեղեցիկ մտածումն է ունեցած: Այս օրերուն երբ մեր հայրենիքը մշակութային եւտուն կյանք մը կապրի և գաղութահայրության

առջև կբացվի լայն ներգաղթի հեռապատկեր մը, ցանկալի պիտի ըլլար որ ուրիշներ ալ հետեւին տիկ. Զավրիսի օրինակին: Մանավանդ որ մատենադարան մը լավագույնս կրնա օգտագործվի հայրենիքի մեջ և հավերժացնել նվիրատուին հիշատակը:

(«Միուրյուն» հունվ. 6 1946 թ.)

„ԱՐՄԻՆԵՐՆ ԹՐԻՊՅՈՒՆ“

«Արմիներն քրիպուն» — անգլերեն լեզվով Ամերիկահայ շարժաթերթ մըն է, որուն առաջին թիւը լույս տեսավ:

Իր առաջին խմբագրականին մեջ, ընթերցողներուն ներկայացնելով իր նպատակներու ուղեգիծը, «Արմիներն քրիպուն» ի միջի ալլոց կգրի.

«Մենք հետեւաբար պիտի մերկացնենք և պայքարինք ճնշման ու հետադիմության դեմ ամենուրեք աշխարհի մեջ, և մասնավորապես ուր որ ան կսպառնա Հայ ժողովուրդի խաղաղությանը, ապահովությանն ու բարօրությանը:

«Որպէս թերթ մը՝ որ հատկապէս Ամերիկայի մեջ անգլերեն կարդացող հայերուն համար կհրատարակվի, մենք պիտի ջանանք այս երկրին մեջ և արտասահման գտնվող հայոց ընկերային, մշակութային և քաղաքական գործունեությանց պատկերը ներկայացնել լիովին և ճշմարտորեն: Մենք պիտի ջանանք նաև մեր դեռատի ընթերցողները հետաքրքրել և դաստիարակել մեր ժողովրդի պատմությամբ և մշակութով, որպէսզի անոնք կարենան հանգամանորեն գիտակցել իրենց ազգային ժառանգությունը: («Լաքեր» հունվ. 8 1946 թ.)

ՇՆՈՐ ՀԱԼԻՆ ԱՆԳԼԵՐԵՆ

Ներսէս Շնորհալիի «Յիսուս Որդի»-ն անգլերեն թարգմանած է չափական արվեստով ձեն Ս. Վինկելթ, նախկին միսիոնարուհի մը, հայոց մեջ ծնած ու մեծացած, հայ լեզուն սիրող և հետևող դպրուստան: Այս թարգմանությունը, որ արդյունք է տարիներու աշխատանքի, շուտով լույս պիտի տեսնէ և պիտի ըլլա գեղատիպ ու լաթակալմ:

Ի գնահատություն ձեն Ս. Վինկելթի երկար տարիներու ծառայության, իբր դաստիարակ հայ պատանիներու և կարող

թարգմանիչ մը հայ գրական գործերու ու ժողովրդական պատմվածքներու, որոնցմէ մեկ մասը լույս տեսած է ամերիկյան պարբերաթերթերու մեջ, հանձնախումբ մը կազմված է այդ թարգմանության ծախսերը հոգալու համար:

Ձեն Ս. Վինկելթի ամուսինը, հանգուցյալ Հենրի Ք. Վինկելթ, ծանոթ է Կեսարիո հայոց իր քաջարի կեցվածքով 1895-ի Կեսարիո կոտորածին ու տարագրության շրջանին:

«ԱՊ.»

(«Ալիք», մարտ 29, 1946 թ. Թեհրան)

ՍԱՐՈՅԱՆ ԱՐԱՔԵՐԵՆՈՎ

Ժողովրդական «Ռիուալթ» էլ Կեյպ Մատենաշարը լույս ընծայած է Ուիլեմ Սարոյանի «Մարդկային կատակերգու-

թյուն» գրքի արաբերեն թարգմանությունը, կատարված Իսմայիլ Քամէլի կողմէ:

(«Ալիք», մարտ 29, 1946 թ.)